

Selgitus taastuenergiaga seonduvate andmete avalikustamiseks

Sissejuhatus

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu elektrituru ühiseeskirjade direktiiv 2009/72/EÜ kehtestab tarnijale kohustuse arvel ja reklaammaterjalides esitada tarbijale ülevaate energiaallikate osakaalust tema tarbimises (*supplier mix*) riiklikul tasemel selgelt võrreldaval viisil. Sama soovitab ka taastuenergia direktiiv 2009/28/EÜ sätestades lisaks taastuenergiast toodetud elektrienergia tõendamise kohustuse tarbijale läbi päritolutunnistuste.

Eelnevaga seoses muutuvad elektrimüüjatel elektrituruseaduse § 75¹ alusel alates 1.07.2015 kohustused taastuenergiat puudutavate andmete avalikustamisel ja esitamisel.

Elektrituruseaduse § 58¹ sätestab põhivõrguettevõtjale kohustuse pidada päritolutunnistuste (*Guarantee of Origin*) andmebaasi tõendamaks toodetud elektrienergia päritolu, mille alusel elektrimüüja peab oma tarbijatele tõendama oma portfellis oleva taastuenergia osakaalu või konkreetsetele lõpptarbijatele tarnitava elektrienergia päritolu.

Elektrituruseaduse § 58² paneb põhivõrguettevõtjale kohustuse välja arvestada eelneva kalendriaasta **segajääk** (*residual mix*), mis on (arvutuslikult leitud) elektrienergia päritolutunnuste kogum, mida ei ole kasutatud tarbijale edastatud elektrienergia päritolu tõendamiseks päritolutunnistuste abil.

Käesolev juhend on koostatud silmas pidades elektrienergia müüjaid eesmärgiga selgitada müüjatele nende seadusest tulenevaid kohustusi paremini lahti ja aidata ühtedel alustel ja korrektselt esitada nõutavat teavet.

Teabe avalikustamise eesmärk on aidata kaasa eelduste loomisele taastuenergia laialdasemaks kasutamiseks ja väärtustamiseks nii müüjate kui lõpptarbijate poolt, motiveerida tootjaid enam panustama taastuenergia tootmisesse ja arvelevõtmisesse päritolutunnistuste kaudu.

Juhend ei sisalda juriidiliselt siduvaid tõlgendusi ning on käsitletav soovitusliku infomaterjalina.

Sisukord

1. Elektrimüüja kohustused tarbija teavitamisel
2. Juhised elektrimüüjale segajäägi alusel info avaldamiseks tarnitud elektrienergia allikate jaotuse osas. Näidisarvestus.
3. Päritolutunnistuste mõiste ja olemus. Kauplemine päritolutunnistustega.
4. Segajäägi kasutamine tõendamata päritoluga elektrienergia arvestamisel

1. Elektrimüüja kohustused tarbija teavitamisel

Elektrituruseaduse § 75¹ kohaselt müüja esitab tarbijale tarbitud elektrienergia eest esitatava arvega koos järgmised andmed keskkonnamõjude osas:

- elektribörsilt ostetud elektrienergia osakaal müügiperioodile eelnenud aruandeaastal;
- tarnitud elektrienergiast päritolutunnistustega tõendatud osa;
- tarnitud elektrienergiast päritolutunnistustega tõendamata osa, kasutades põhivõrguettevõtja avaldatud segajääki;
- viide veebilehele, kus on esitatud andmed keskkonnamõju kohta, mis on põhjustatud müügiperioodile eelnenud aruandeaastal müüja tarnitud elektrienergia tootmisel tekkinud CO₂ ja SO₂ emissioonidest, ladestatavast põlevkivituhast ning radioaktiivsetest jäätmetest.

Tagamaks, et müüja poolt tarbijale tarnitud elektrienergia eest esitataval arvel ja muudel müüja väljastatavatel reklaammaterjalidel on esitatud elektrienergia tootmiseks kasutatud energiaallikate õige jaotus müügiperioodile eelnenud aruandeaastal, kohustab elektrituruseaduse §75¹ lõige müüjat kasutama audiitori teenuseid. Audiitori ülesanne on kontrollida, kas müüja poolt tarbijatele esitatavates andmetes toodud kasutatud taastuvenergia kogus (protsentides) on tõendatud päritolutunnistustega, mille kasutamisest tarbijatele elektrienergia päritolu tõendamiseks on põhivõrguettevõtjale teada antud.

2. Juhised elektrimüüjale segajäägi alusel info avaldamiseks tarnitud elektrienergia allikate jaotuse osas. Näidisarvestus

Müüdüd elektrienergia tootmiseks kasutatud energiaallikate arvestusel kehtivad põhimõtted:

- Tarnitud elektrienergia osakaalude kohta esitatakse hetkel info kolmes kategoorias, tulevikus on kavas rakendada detailsemat energiaallikate jaotust. Kui müüdüd elektrienergia energiaallikad jaotusid vaid kahe allika vahel, siis puuduva allika osas andmeid esitada pole vaja.

FOS	fossiilsetest kütustest toodetud elektrienergia osakaal
RES	taastuvenergiast toodetud elektrienergia osakaal
NUC	tuumkütustest toodetud elektrienergia osakaal

- Info esitamisel võetakse arvesse eelmisel kalendriaastal füüsiliselt ostetud ja tarnitud elektrienergia kogused, omandatud ja tühistatud päritolutunnistused. Arvesse ei võeta bilansienergiaga teostatud tasakaalustamistehinguid.
- Päritolutunnistustega kaetud elektrienergia osa loetakse **tõendatud** elektrienergiaks ja päritolutunnistustega katmata osa **tõendamata** elektrienergiaks.

- Kui elektrienergia on ostetud füüsilise tarnena elektribörsilt, siis jaguneb vastav elektrienergia vastavalt segajäägi struktuurile. Tulenevalt elektrituruseadusest on müüja kohustatud avaldama arvel info elektribörsilt ostetud elektrienergia osakaalu kohta oma müügiportfellis eelneval kalendriaastal.
- Kui elektrienergia on ostetud füüsilise tarnelepingu alusel otse tootjalt, siis peab vastav elektrienergia olema tõendatud päritolutunnistustega. Kui elektrienergia ei ole tõendatud päritolutunnistustega, siis loetakse ostetud elektrienergia täies ulatuses toodetuks fossiilsetest allikatest ja ei lähe taastuvenergia arvestusse.
- Kui elektrimüüja on ise tootnud elektrienergiat, siis tuleb taastuvenergiast toodetud elektrienergia tõendada enda kasuks väljastatud (või omandatud) päritolutunnistustega. Arvesse saab võtta ainult siseriiklikult toodetud elektrienergia, välisriigis asuva tootmise tõendamise soovi korral peab müüja importima päritolutunnistusi.
- Elektrimüüja võtab energiaallikate osakaalude määramisel arvesse kas riigisisest või välisriikidest omandatud päritolutunnistused, mis peavad olema registreeritud Eleringi elektroonilises päritolutunnistuste andmebaasis ja mille müüja on tühistanud arvestusperioodil lõpptarbijate või oma portfellis sisalduva tarbimise katteks.

Näidisarvestus:

Arvestus koostatakse kalendriaasta kohta. Toodud näites on kasutatud segajäägi ja CO₂-emissioonide osas 2014.a. andmeid. Uusima segajäägi ning segajäägis sisalduvate kasvuhoonegaaside emissioonide ja radioaktiivsete jäätmete teada saamiseks palume külastada Eleringi kodulehte.

I	ELEKTRIENERGIA SISSEOST (1.01.2014.-31.12.2014)		RES	FOS	NUC	KOKKU
(1)	Elektribörsilt ostetud elektrienergia kogus	MWh				20
(2)	Muudest allikatest omandatud (füüsilise) elektrienergia kogus	MWh				10
(3)	Eesti 2014 a. segajääk	%	11,00%	89,00%	0%	100%
(4)	Tõendamata elektrienergia kogused elektribörsilt ostetud elektrienergia	MWh	2,2	17,8	0%	100%

- 1) Müüja võtab arvesse elektribörsilt ostetud füüsilise elektrienergia koguse.
- 2) Müüja fikseerib muudest allikatest ostetud elektrienergia kogused (otselepingud, omatootmine, bilansienergia jm).
- 3) Jaotuses on esitatud eelneva kalendriaasta segajääk.
- 4) Müüja leiab tõendamata taastuvenergia jm. energialiikide koguse (MWh) korrutades elektribörsilt ostetud elektrienergia koguse segajäägis oleva taastuvenergia osakaaluga.

Elering AS juhatuse otsusega 33-6/16.06.2015 kinnitatud
Koostaja: Taastuenergia talitus

II ELEKTRIENERGIA MÜÜK (1.01.2014.-31.12.2014)		RES	FOS	NUC	KOKKU
(1)	Tarbijatele müüdüd elektrienergia kokku <u>Tehingud päritolutunnistustega</u>	MWh			30
(2)	Lõpptarbijate kasuks tühistatud päritolutunnistused (1.04.2014.-31.03.2015)	MWh	3		
(3)	Müüja enda kasuks tühistatud päritolutunnistused (1.04.2014.-31.03.2015) <u>Osakaalud</u>	MWh	2		
(4)	Tarbijatele müüdüd tõendamata päritoluga taastuenergia	%	7,33%		
(5)	Tarbijatele müüdüd päritolutunnistustega tõendatud elektrienergia	%	16,67%		
(6)	Kokku energiaallikate osakaal müügis	%	24,00%	76,00%	100%

- 1) Müüja võtab aluseks tarbijatele avatud tarnena müüdüd elektrienergia koguse.
- 2) Müüja võtab arvesse Eesti lõpptarbijate kasuks tühistatud päritolutunnistused. Päritolutunnistused peavad eelnevalt olema arvele võetud ja omandatud kas Eesti tootjalt või imporditud AIB'ga ühinenud riikidest.
- 3) Müüja võtab arvesse enda (portfelli) kasuks tühistatud päritolutunnistused.
- 4) Müüja leiab tõendamata päritoluga taastuenergia osakaalu müügis, milleks segajäägi abil leitud elektrienergia kogus jagatakse müügis.
- 5) Müüja leiab tõendatud päritoluga taastuenergia osakaalu müügis, milleks kalendriaasta jooksul tühistatud päritolutunnistuste kogus (MWh) jagatakse müügis.
- 6) Müüja leiab kokku taastuenergia osakaalu müügis, milleks liidetakse määratlemata ja tõendatud taastuenergia osakaalud. Ülejäänud elektrienergia loetakse pärinevaks fossiilsetest allikatest.

III AVALDAMISEKS ARVEL alates 1.07.2015 (2014. aasta tarnestruktuur)			
(1)	Elektrimüüja poolt elektribörsilt ostetud elektrienergia osakaal:	66,7%	
		<u>RES</u>	<u>FOS</u>
(2)	Müüdüd elektrienergia tootmisel kasutatud energiaallikate jaotus:	24,00%	76,00%
(3)	Päritolutunnistustega tõendatud elektrienergia osakaal kogumüügis	16,67%	

- 1) Müüja avaldab arvel elektribörsilt ostetud elektrienergia osakaalu, mis on börsilt ostetud elektrienergia koguse osakaal tarbijatele müüdüd elektrienergia kogusesse.
- 2) Müüja avaldab arvel müüdüd elektrienergia tootmisel kasutatud energiaallikate jaotuse (vt. II p.6). Soovitav on andmete avaldamisel tarbijale mitte kasutada lühendeid.
- 3) Müüja avaldab arvel päritolutunnistustega tõendatud elektrienergia osakaalu müügis (vt. II p.5).

3. Päritolutunnistuste mõiste ja olemus, kauplemine päritolutunnistustega

Päritolutunnistus on elektrooniline dokument, mille põhivõrguettevõtja annab tootjale tootja taotluse alusel ja mis tõendab, et elektrienergia on toodetud taastuvast energiaallikast või tõhusa koostootmise režiimil. Iga megavatt-tunni kohta väljastatakse üks päritolutunnistus ning päritolutunnistus võib kasutada 12 kuu jooksul pärast asjaomase energiaühiku tootmist. Päritolutunnistuse kehtivus lõpeb seega pärast selle kasutamist või 12 kuu möödumisel. Põhivõrguettevõtjal on kohustus avaldada oma veebilehel päritolutunnistuse väljaandmise tingimused ja kord ning samuti esitada infot juba välja antud päritolutunnistuste kohta.

- ***Päritolutunnistus on elektrooniline dokument, mis tõendab toodetud elektrienergia päritolu, tootmise aega ja kasutatud energiaallikaid***
- ***Päritolutunnistus tõendab müüja poolt tarnitud elektrienergia päritolu lõpptarbijale või tõendatud elektrienergia osakaalu kogu müügiportfellis***
- ***Üks päritolutunnistus = üks megavatt-tund***
- ***Päritolutunnistus kehtib 12 kuud pärast vastava megavatt-tunni tootmist***

Tootjal on õigus esitada põhivõrguettevõtjale taotlus elektrienergia päritolutunnistuse väljastamiseks. Päritolutunnistuste väljastamise taotluste esitamise eelduseks on Eesti Vabariigis asuva tootmisseadme registreerimine põhivõrguettevõtja poolt hallatavas andmebaasis. Päritolutunnistusi saavad arvele võtta tootjad ise ning võimalik on määrata ennast esindama kaupleja.

Päritolutunnistustega kauplemiseks ei pea turuosaline asuma Eesti Vabariigis, kuid kauplemiseks Eestis tuleb andmebaasis registreeruda kauplejaks ning täita põhivõrguettevõtja poolt ette nähtud küsimustik („Know-Your-Customer questionnaire“). Nii tootjad kui kauplejad peavad päritolutunnistuste andmebaasi kasutamiseks nõustuma ja allkirjastama andmebaasi kasutamise tüüptingimused („Standard Terms and Conditions“).

Elektrimüüjad saavad päritolutunnistuste omandamiseks ja nende klientide tarbeks tühistamiseks registreerida ennast kauplejaks, aga võimalus on ka kasutada mõne teise registreeritud kaupleja teenust, kes sellisel juhul tühistab päritolutunnistusi elektrienergia päritolu tõendamiseks müüja enda või tema portfellis olevate klientide kasuks.

Elektrimüüjal on võimalus päritolutunnistusi kasutades välja töötada ja turustada taastuenergiaga põhinevaid tooteid ja tootepakkumisi ning töötada välja oma tootebrände.

- ***Päritolutunnistusi väljastatakse tootjale või volitatud kauplejale taotluse alusel***
- ***Päritolutunnistustega kauplemiseks ei tarvitse kaupleja asuda Eestis***
- ***Elektrimüüjad saavad päritolutunnistuste omandamiseks registreeruda ise kauplejateks või kasutada teise kaupleja teenuseid***
- ***Elektrimüüjad saavad tarbijatele pakkuda taastuenergiaga põhinevaid tooteid ja brände***

Taastuenergia päritolutunnistuste hinnad kujunevad nõudluse ja pakkumise alusel ja vastastikuse kauplemise tulemusena. Taastuenergia tootjatele on päritolutunnistuste taotlemine ning nendega

Elering AS juhatuse otsusega 33-6/16.06.2015 kinnitatud
Koostaja: Taastuenergia talitus

kauplemine võimalikuks täiendavaks tuluallikaks elektri müügist laekuva raha ja taastuenergia toetuse kõrval.

Lisaks riigisiselt ka rahvusvaheliselt päritolutunnistustega kauplemise hõlbustamiseks liitus Elering 2014. aasta septembri lõpus elektri päritolutunnistuste väljastajate ühendusega AIB (*Association of Issuing Bodies*). AIB poolt hallatava päritolutunnistuste keskse elektroonilise registri (*AIB Hub*) kaudu saavad Eesti elektritootjad ja -kauplejad müüa oma päritolutunnistusi ülejäänud 16 AIB-ga liitunud riigis, sest eeskirjad ja nõuded kõigile liikmetele on standardiseeritud. AIB liikmesriigid või määratud pädevad asutused seavad sisse asjakohased mehhanismid tagamaks, et päritolutunnistused antakse välja, kantakse üle ja tühistatakse elektrooniliselt ja et need on täpsed, usaldusväärsed ja pettusekindlad. Vältida tuleb päritolutunnistuste topeltarvestust ja topeltesitamist. Päritolutunnistuse võõrandamisel toimub selle ülekandmine teisele isikule alati päritolutunnistuste elektroonilise andmebaasi kaudu.

- ***Päritolutunnistustega kauplemine võib olla tootjale täiendavaks tuluallikaks***
- ***Päritolutunnistustega on võimalik hetkel elektrooniliselt kaubelda 16 Euroopa riigiga***

Taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergia päritolutunnistusel esitatakse:

- tootja nimi, asukoha aadress ja kontaktandmed;
- tootmiseseadme nimi, asukoht, liik ja elektriline installeeritud võimsus ning elektrienergia tootmiseks kasutatud energiaallika nimetus;
- kuupäev, millal tootmiseseade väljastas elektrienergiat esimest korda;
- energiaühiku tootmise algus- ja lõppkuupäev;
- kas ja kui suures ulatuses on tootja saanud investeringutoetust või elektrituruseaduse §-s 59 nimetatud toetust;
- päritolutunnistuse väljaandmise aeg ning päritolutunnistuse kordumatu identifitseerimisnumber;
- muud asjakohased andmed.

Tõhusa koostootmise režiimil toodetud elektrienergia päritolutunnistusel esitatakse lisaks eelpooltoodud andmetele ka:

- tootmiseseadme soojusvõimsus;
- kasutatud kütuse alumine kütteväärtus;
- koostootmiserežiimil toodetud soojusenergia hulk ja kasutusviis;
- tootmiseseadme elektriline ja soojuslik nimikasutegur;
- primaarenergia sääst.

4. Segajäägi kasutamine tõendamata päritoluga elektrienergia arvestamisel

Põhivõrguettevõtja töötab välja segajäägi arutamise meetodika ja avaldab 30. juuniks eelneva kalendriaasta kohta arvutatud segajäägi. Segajääk võimaldab omistada päritolutunnistustega katmata osale tarnitud elektrienergiast arvutuslikult päritolu. Termin ingliskeelne vaste on *residual mix*. Segajääki on senini Eesti jaoks arvutanud *Intelligent Energy Europe* programmist finantseeritud projekt RE-DISS, mis tegeleb tarbijatele elektrienergia päritolu näitamise süsteemide analüüsi ja parendamisega ning annab ka riigipõhiseid soovitusi. Kuna tarbitud ning piiriülevalt kaubeldud elektrienergia päritolu ei ole võimalik füüsiliselt tuvastada, siis arvutatakse Euroopa päritolutunnistuste jaotuse põhjal välja igas riigis tarbitud elektrienergia tinglik päritolu. Euroopa päritolutunnistuste jaotus tekib kõigi Euroopas asuvate tootmiseseadmete ning kolmandate riikidega toimunud elektrikaubanduse põhjal.

Põhivõrguettevõtja on segajäägi arutamise meetodikas võtnud arvesse RE-DISS projekti soovitusi.

Segajäägi andmed eelmise kalendriaasta kohta on avaldatud Eleringi veebilehel taastuenergia alajaotuse all.